

آزادی رسانه و وضعیت اضطراری در نظام حقوق بشر اروپا پس از یازدهم سپتامبر

رضا کرمی*
حسین شریفی طرازکوهی**

چکیده

هر شخص این حق را دارد که تبادل اطلاعات نماید و با استفاده از رسانه به درست‌ترین اخبار و اطلاعات داخلی و خارجی و تحولات جهانی دسترسی داشته باشد. این تبادل اطلاعات و انتقال پیام در زمره حقوق بنیادین بشر می‌باشد. امروزه آزادی رسانه به یکی از موضوعات نظام حقوق بین‌الملل تبدیل شده است. در این مقاله با روش تحلیلی - توصیفی و نیز تا حدودی آماری و بررسی برخی آراء صادره از سوی کمیسیون حقوق بشر اروپا در چارچوب هنجارها، ساختارها و نهادهای حقوق عمومی به بررسی و تحلیل موضوع نقض آزادی بیان و رسانه در شرایط معمول و اضطراری در نظام منطقه‌ای حقوق بشر اروپا با بهره‌گیری از دعاوی مطروح، پرداخته شده است. با توجه به روند جهانی شدن و رشد فزاینده شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها و جامعه اطلاعاتی و روند جهان شمولی ارزشهای حقوق بشری مساله محوری تضمین حق بر آزادی رسانه بویژه در وضعیت‌های اضطراری خصوصاً بعد از حوادث یازدهم سپتامبر شایان توجه است. سؤال ما در این تحقیق این است که حق آزادی بیان و ابراز آن از طریق رسانه در شرایط اضطراری مطلق است یا خیر؟ در پاسخ به مقید بودن این حق در شرایط اضطراری علاوه بر رعایت ملاحظات مربوط به منافع عمومی با رعایت موازین حقوق بشری قابل اعمال می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: آزادی بیان، آزادی رسانه، وضعیت اضطرار، نظام نامه حقوق بشر اروپا، اعلامیه جهانی حقوق بشر، یازدهم سپتامبر.

*دانشجوی دکتری حقوق عمومی، گروه حقوق عمومی و بین‌الملل، دانشکده حقوق، الهیات و علوم

سیاسی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Reza_karami57@yahoo.com

**استاد گروه حقوق عمومی دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد

اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) Hsharifit@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱/۱۸، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۳/۲۰

۱. مقدمه

آزادی بیان بیش از هر چیز دیگر به آزادی در تشکیل عقاید و افکار وابسته است. در واقع این آزادی مقدمه آزادی بیان است. آزادی بیان یکی از اصول ضروری یک جامعه دموکراتیک و از شرایط بنیادین جهت ارتقاء جامعه و افراد است (IACHR Press, 6 March 1998, Paras 14-15) در ماده ۱۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی بر حق آزادی بیان تصریح شده است گاهی اوقات این حق در تعارض با حقوق دیگر قرار گرفته بنابراین اعمال محدودیت بر این حق در بعضی شرایط خاص الزامی است، آن هم اشکالی از بیان و اظهار نظر که گاهی اوقات منجر به نقض جدی حقوق بنیادین دیگران می‌شود مانند حق داشتن محاکمه غیر علنی جهت احترام به زندگی خصوصی افراد، امنیت ملی و یا نظم عمومی، سخنان نفرت انگیز و اظهارات موهون. این محدودیت‌ها راه را برای سوء استفاده باز می‌گذارد بسیاری از دولتها از این روش برای تحدید آزادی بیان به منظور سرکوب افشاء سوء استفاده‌های حقوق بشری بهره می‌گیرند. رسانه نیز به عنوان یکی از ابزارهای انتقال اطلاعات نقش اساسی در دولتی که بوسیله حاکمیت قانون اداره می‌شود را بازی می‌کند (Griffin & Morgan, date unknown) حمایت از آزادی رسانه در فرایند دموکراتیک و توسعه انسانی بسیار ضروری می‌باشد. دولتها باید مداخله هر نوع عقیده را بپذیرند و از آن حمایت کنند. (Pech, 2004, P. 275) روزنامه نگاران و خبرنگاران محتمل‌ترین گروهی هستند که حق آزادی بیان و اظهار نظرشان بیش از همه زیر پا گذاشته و یا محدود می‌شود، هر نوع محدودیت و نقض نسبت به این حق، با ماهیت جامعه دموکراتیک مطابق نمی‌باشد. (Van Dijk and Van Hoof, Kluwar, 1990, P. 473) بیشتر اتهامات وارده به روزنامه نگاران و خبرنگاران فعالیت‌های ضد دولتی و موارد نقض نیز دارای اشکال مختلفی می‌باشد که از جمله می‌توان از سانسور، ممنوعیت فعالیت، زندان و حتی مرگ برای خبرنگاران و روزنامه نگاران نام برد. بنابراین در این مقاله با توجه به موارد فوق در پی تحلیل وجود یا فقدان تضمینات حقوقی آزادی رسانه‌ها در وضعیت معمول و اضطرار در نظام حقوق بشر اروپا با بررسی و ارزیابی تعدادی از تصمیمات و آراء کمیسیون حقوق بشر اروپا و رویه تعدادی از دولتهای اروپایی در تضمین حق آزادی رسانه در شرایط مذکور به خصوص بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر می‌باشیم. در این مقاله با بهره‌گیری از روش اسنادی و بررسی تعدادی از آراء دادگاه حقوق بشر اروپا و با بهره‌مندی از داده‌های پرونده‌های مرتبط در نظام حقوق بشر اروپا و با استفاده از متد

تحلیل محتوای حقوقی برای تبیین چارچوب نظری تضمینات حقوقی آزادی رسانه در وضعیت‌های اضطراری در نظام حقوق بشر اروپا با در نظر گرفتن متغیرهای مستقل (آزادی رسانه، حقوق بنیادین) و متغیر وابسته (وضعیت اضطراری، تضمینات حقوقی) به تحلیل موضوع در چارچوب روش شناختی دانش حقوق عمومی و تجزیه و تحلیل اسنادی و مورد کاوی پرداخته شده است.

۲. چارچوب نظری تحقیق

حق آزادی بیان یکی از حقوق بنیادین بشر می‌باشد که می‌تواند از طریق رسانه نیز ابراز گردد. این حق باید با رعایت حقوق دیگران برای بیان عقاید خود و سایر حقوق انسانی شامل حقوق سیاسی، مدنی و فرهنگی اعمال گردد در حالیکه که دولت‌ها تحت شرایط اضطراری می‌توانند با استناد به اصل تزام محدودیت‌هایی را به منظور حمایت از سایر حق‌های بشری از جمله حق بر امنیت نسبت به حق آزادی رسانه وضع و اجراء کنند. موضوعات آزادی بیان و رسانه در عهدنامه حقوق بشر اروپا، وظایف و تعهدات مندرج در آن، سخنان حمایت نشده، نفرت انگیز و نژادپرستانه در بند ۲ ماده عهدنامه حقوق بشر، محدودیت‌های اعمال حق آزادی بیان، وضعیت اضطراری، شاخص‌ها و مولفه‌های وضعیت اضطراری، وضعیت اضطراری در عهدنامه حقوق بشر اروپا و بررسی تعدادی از پرونده‌های مرتبط با آزادی بیان (انگلستان، فرانسه و ترکیه) مورد مطالعه قرار خواهد گرفت.

۲-۱. تعریف مفاهیم

۲-۱-۱. رسانه و انواع آن

رسانه‌های جمعی یا عمومی و به تعبیر دیگر وسایل ارتباط است که در زبان انگلیسی به عنوان (Media) بکار برده می‌شود. (باقر ساروخانی، ۱۳۸۷، ص ۳) از انواع رسانه‌ها می‌توان به رسانه‌های نوشتاری مانند مطبوعات، کتاب و مجلات. رسانه‌های شنیداری مانند مانند رادیو. رسانه‌های دیداری مانند تلویزیون، سینما، اینترنت. رسانه‌های ابزاری مانند اعلامیه، بروشور، تابلوی اعلانات، کاتالوگ، پوستر، تراکت، پلاکارد، آرم، لوگو، فیلم‌های تبلیغی، فیلم کوتاه و بلند، سخنرانی، همایش و تئاتر. رسانه‌های نهادی یا گروهی همچون روابط عمومی‌ها، شرکت‌های انتشاراتی، بنیادهای سینمایی. رسانه‌های فرانهادی همچون خبرگزاری‌ها، دفاتر روابط بین‌الملل، کارتل‌ها، بنگاه‌های سخن پراکنی

و تراست‌های خبری، شرکت‌های چند ملیتی سازه، فیلم‌های سینمایی، شبکه‌های ماهواره‌ای اشاره کرد. (کلیفورد جی کریستیانز، ۱۳۸۵، ص ۹۲) استوارت هال جامعه را به صورت مدار بسته‌ای تعریف می‌کند که رسانه‌های جمعی به عنوان شاهراه در فرآیند هویت بخشی در جامعه نقش پیدا می‌کنند. بنابراین رسانه‌ها می‌توانند کارکردهایی چون کارکرد نظارتی، کارکرد آموزشی یا انتقال فرهنگ، کارکرد سرگرمی، کارکرد همگن سازی، کارکرد راهنمایی و رهبری، کارکرد بحران زدایی، کارکرد آگاه سازی، کارکرد اعطای پایگاه اجتماعی داشته باشد.

۲-۱-۲. آزادی رسانه

آزادی در نوشتن، صحبت کردن، چاپ کردن، پخش رادیویی و تلویزیونی عقاید یا اطلاعات بدون مداخله و کنترل قبلی دولت را شامل می‌شود. (انصاری، ۱۳۸۶، ص ۱۵-۱۷)

۲-۱-۳. آزادی بیان

بنیادی ترین حق بشر است دیگر آزادی‌ها و حقوق رسانه‌ای همانند آزادی مطبوعات، حق دسترسی به اطلاعات، حق انتقاد، حق استقلال و رهایی از سانسور نیز ریشه در این آزادی دارند و به شدت از آن متأثرند. (انصاری، ۱۳۷۹، ص ۷)

۲-۱-۴. وضعیت اضطرار

یک دولت می‌تواند به سبب بلایای طبیعی یا دیگر فجایعی که بشر مسبب آن شده، یا دوره‌ای از ناآرامی‌های مدنی و همچنین پس از اعلام جنگ یا درگیری‌های مسلحانه داخلی یا بین‌المللی به صورت موقت اعلام وضعیت اضطراری نماید. (معتمد نژاد، ۱۳۷۹، ص ۱۳۶) وضعیت اضطرار زمانی ایجاد می‌شود که امنیت، حیات، استقلال یک کشور مورد تهدید واقع و یا به مخاطره افتد بنابراین خطرعمومی باید به گونه‌ای باشد که حیات و امنیت یک کشور را به خطر انداخته و افکارعمومی داخلی و بین‌المللی را برای توجیه ایجاد وضعیت اضطراری از طرف دولت متقاعد کند بنابراین می‌توان گفت وضعیت اضطراری عبارت از عکس‌العملی قانونی که به صورت موقت به چنین تهدیدها و خطرات می‌باشد. این و اقیعیت غیر قابل انکار می‌باشد که دولتها در دوره‌های مختلفی از زمان با وضعیت اضطراری و بحرانی جدی مواجه می‌شوند، این

بحران شامل جنگ، تحولات اجتماعی و عوامل تهدید کننده حیات ملت می‌باشد بنابراین برای رویارویی و مهار این چنین وضعیتی و برقراری صلح و آرامش و نظم، دولتها مستلزم محدود کردن حقوق و آزادی‌های فردی و در صورت ضرورت تعلیق همزمان این حقوق می‌باشند. این امکان وجود دارد که نتیجه فاجعه وار باشد نه تنها برای اشخاصی که تحت تاثیر این محدودیت‌ها می‌باشند بلکه صلح و عدالت را تحت تاثیر قرار می‌دهد. مبنای آزادی، صلح و عدالت در دنیا شناسایی حقوق بشر برای همه می‌باشد.^۱ وضعیت اضطراری جنگ تا بلایای طبیعی را در بر می‌گیرد حتی بحران‌های اقتصادی نیز شامل این وضعیت می‌شود. از دولت‌ها نمی‌توان انتظار داشت که در وضعیت‌های اضطراری همانند شرایط عادی، تمام حقوق و آزادیهای مردم را تامین نماید. مفهوم وضعیت اضطراری باید به طور کامل شفاف باشد تا از سوء استفاده دولتها کاسته شود.

۲-۱-۴-۱. شاخص‌های وضعیت اضطراری

بند ۱ ماده ۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، بند ۱ ماده ۲۷ کنوانسیون حقوق بشر آمریکا، بند ۱ ماده ۱۵ کنوانسیون حقوق بشر اروپا و ماده ۳۰ منشور اجتماعی اروپا ۱۹۶۱، وضعیت اضطراری را تهدید علیه موجودیت و حیات ملت، جنگ، خطر عمومی و سایر عواملی که تهدیدی برای استقلال و امنیت کشورهای عضو می‌باشند اعلام می‌کند و این مجوز را به دولتهای عضو می‌دهد که بدون در نظر گرفتن هیچ‌گونه تبعیضی پاره‌ای از تعهدات خود را به موجب این معاهدات موقتا به حال تعلیق درآورد بنابراین با استناد به مواد فوق‌الذکر از مهمترین شاخص‌های شرایط اضطراری، موقتی بودن آن است و هیچ دولتی نمی‌تواند خواهان استمرار آن برای مدت طولانی باشد و یا اینکه به طور مستمر و مکرر آنرا تجدید کنند در ضمن اوصاف و احراز مخاطره آمیز بودن خطر عمومی و یا وضعیت اضطراری که از سوی دولتها اعلام می‌شود، می‌بایستی مورد تایید مراجع نظارتی قرار گیرد. دولتها حق دارند در شرایط اضطراری و فوق‌العاده، اجرای بسیاری از حقوق را به حالت تعلیق درآورند. روشن است که درحالت جنگ، اشغال نظامی، آشوبهای داخلی، بحران و دیگر شرایط اضطراری نمی‌توان از دولت انتظار داشت همچون شرایط عادی، تمام حقوق و آزادیهای مردم را تامین نماید. برای اینکه اقدام دولت در تعلیق اجرای مقررات حقوق بشر مشروع باشد، تحقق شرایطی ضروری است؛ این شرایط عبارتند از: ضرورت اکید، سازگاری با دیگر تعهدات بین‌المللی دولت،

رعایت اصل ممنوعیت تبعیض، اعلام عمومی و رعایت حقوق غیرقابل تعلیق. لزوم رعایت این شرایط نشان دهنده آن است که نظام بین‌الملل حقوق بشر، استانداردهایی را برای حمایت از انسان در هر زمان و مکان، اعم از زمان صلح، جنگ و وضعیت اضطراری تهدید کننده حیات ملت مقرر نموده است.

۲-۱-۵. اعلامیه حقوق بشر جهانی

انسان بواسطه انسان بودنش دارای حقوق و صاحب کرامت می‌باشد و در برگیرنده حقوق، آزادی‌های مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر مبنای ارزش و کرامت انسانی می‌باشد. (قاری سید فاطمی، ۱۳۸۹، ص ۲۴۵) مجمع عمومی سازمان ملل متحد، سه سال پس از تأسیس سازمان ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر را تصویب کرد که هدف آن برقراری تضمین حقوق و آزادی‌های برابر برای همه مردم بود در ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ به تصویب رسید. این اعلامیه نتیجه‌ی مستقیم جنگ جهانی دوم بوده و برای اولین بار حقوقی را که تمام انسان‌ها مستحق آن هستند، بصورت جهانی بیان می‌دارد. اعلامیه‌ی مذکور شامل ۳۰ ماده است که به تشریح دیدگاه سازمان ملل متحد در مورد حقوق بشر می‌پردازد. مفاد این اعلامیه حقوق بنیادی مدنی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، و اجتماعی‌ای را که تمامی انبای بشر در هر کشوری باید از آن برخوردار باشند، مشخص کرده‌است. (Universal Declaration of Human Rights)

۲-۱-۶. نظام نامه حقوق بشر اروپا

نظام نامه مذکور به منظور حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی در نوامبر ۱۹۵۱، پذیرفته شد. این نظام نامه به عنوان پیشرفته‌ترین رژیم منطقه‌ای حقوق بشر به منظور ایجاد سازمانی برای حمایت از حقوق فرهنگی، سیاسی و مدنی از جمله حق حیات، حق برخورداری از محاکمه منصفانه، حقوق حاکمیت و آزادی اجتماعات می‌باشد. (Evans, 1999, pp. 122-147)

۲-۱-۷. یازدهم سپتامبر

حادثه ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ تاکنون بزرگ‌ترین عملیات تروریستی تاریخ ایالات متحده آمریکا به‌شمار می‌آید و پیامدهای مختلف سیاسی، اقتصادی، امنیتی و نظامی برای این کشور و جامعه جهانی به دنبال داشته‌است. (قلیجائی، ۱۳۹۰، ص ۱۲۵) پس از

وقوع این حادثه دولتها به خصوص ایالات متحده آمریکا در شرایط اضطراری قرار گرفته و تاثیر زیادی بر محدودیت عملکرد رسانه و آزادی بیان گذاشته‌اند.

۳. عهدنامه اروپایی حقوق بشر

قبل از بررسی عهدنامه اروپایی حقوق بشر ابتدا به صورت اجمالی به بررسی شورای اروپا می‌پردازیم، (Council of Europe) این سازمان در سال ۱۹۴۹ ایجاد شد. پایه این سازمان بر گسترش مردم‌سالاری، حقوق بشر، زمامداری قانون و بهره‌برداری از همکاری‌های فرهنگی استوار است. پایگاه این شورا در استراسبورگ فرانسه است. این شورا با تصویب پیمان‌ها و کنوانسیون‌های گوناگون، دستاوردهای زیادی را در راه رسیدن به اهداف خود داشته‌است که از جمله می‌توان از عهدنامه حقوق بشر اروپا نام برد. نهادهای قانونی این سازمان شامل دبیرکل که برای یک دوره پنج ساله بوسیله مجمع پارلمانی انتخاب می‌شود. جرگه وزیران که وزیران خارجه ۴۷ کشور شورا هستند. مجمع پارلمانی که شامل نمایندگان پارلمان کشورهای است. کنگره شورا که در سال ۱۹۹۴ ساخته شد و شامل نمایندگان سیاسی محلی از کشورهای شورا است. دادگاه حقوق بشر اروپا که شامل قاضی‌هایی از کشورهای شورا است. کمیسیون حقوق بشر که توسط مجمع پارلمانی ایجاد شده‌است برای اطلاعات بیشتر می‌توانید به آدرس اینترنتی ذیل مراجعه نمایید.^۲ عهدنامه اروپایی حقوق بشر که به اختصار به نام عهدنامه اروپایی نیز بکار برده می‌شود، همان عهدنامه اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادیهای اساسی (The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) می‌باشد. علت تدوین این سند و اجرای آن به خاطر نقض‌های فاحش حقوق بشر در طول جنگ جهانی دوم که در اروپا بوقوع پیوسته بود، انجام شد. عهدنامه مذکور در سال ۱۹۵۰ تصویب و در سوم سپتامبر ۱۹۵۳ میلادی لازم الاجراء شد یکی از مهمترین مزیتها و ویژگیهای این عهدنامه حق دادخواهی فردی را به رسمیت شناخته‌است که به موجب این حق، افراد و سازمانها حق دارند اختلافاتشان را با دولتهایشان در خصوص نقض حقوق مندرج در این عهدنامه به نهادهای استراسبورگ ارائه نمایند تا در خصوص آنها رسیدگی انجام پذیرد. نهادهای استراسبورگ که از دو نهاد بسیار مهم کمیسیون اروپایی حقوق بشر و دادگاه اروپایی حقوق بشر^۳ تشکیل شده‌است. دادگاه اروپایی حقوق بشر در خصوص ادعای موارد نقض حقوق و آزادیهای مندرج در عهدنامه اروپایی حقوق بشر به صورت مستقیم

رسیدگی می‌نماید. (Leach, 2005, p. 13)

مهمترین حقوق عهدنامه اروپایی به ترتیب از مواد ۲ الی ۱۳ شامل حق حیات، حق آزادی از شکنجه و رفتارهای غیر انسانی، حق آزادی از بردگی و بندگی و کار اجباری، حق آزادی و امنیت شخصی، حق محاکمه عادلانه، حق حمایت در برابر عطف بماسبق نشدن قوانین کیفری، حق خلوت یا حریم شخصی، حق آزادی فکر، وجدان و مذهب، حق آزادی بیان، حق آزادی اجتماعات و مجامع، حق ازدواج و تشکیل خانواده، حق درمان می‌باشند.

با توجه به موارد فوق‌الذکر عهدنامه حقوق بشر اروپا طیف وسیعی از آزادیهای فردی را به رسمیت شناخته است. یکی از مهمترین آزادیهای مندرج در عهدنامه حق آزادی بیان می‌باشد. حق آزادی بیان یکی از مهمترین و بنیادی‌ترین حقوق بشر و در زمره حقوق مدنی و سیاسی و به اصطلاح نسل اول حقوق بشر (First Generation of Human Rights) که در ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا مورد تاکید و تصریح قرار گرفته است.

۳-۱. آزادی رسانه در عهدنامه حقوق بشر اروپا

یکی از پر اهمیت‌ترین عامل‌های زندگی سیاسی و ساختار دموکراتیک یک کشور آزادی به اشتراک گذاشتن عقاید و اطلاعات به شمار می‌آید. انتخاب آزاد بدون حضور آزادی به هیچ عنوان امکان پذیر نمی‌باشد، در ضمن اجرای کامل به اشتراک گذاشتن عقاید و نظرات، اطلاعات اجازه نقد آزادانه نسبت به حکومت را می‌دهد که تنظیم گر اصلی آزادی و جامعه دموکرایک می‌باشد بنابراین ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا به این مهم پرداخته است.

۳-۱-۱. حق آزادی بیان در عهدنامه حقوق بشر اروپا

بند ۱ ماده ۱۰ مقرر می‌دارد همه افراد حق آزادی بیان دارند این حق شامل آزادی داشتن دیدگاه، نظر و همچنین دریافت و انتقال اطلاعات و ایده‌ها بدون مداخله مقامات عمومی و همچنین بدون توجه به مرزهای سرزمینی می‌گردد. این ماده مانع از این نمی‌شود که دولتهای پخش برنامه‌های تلویزیونی و یا شرکتهای سینمایی مجوز و گواهینامه خاصی را درخواست نکنند. دادگاه اروپایی حقوق بشر، در تفاسیر خود از ماده ۱۰ عهدنامه اروپایی حقوق بشر حق آزادی بیان را نه تنها شرط اولیه و مقدماتی

برای تحقق دموکراسی می‌داند بلکه آن را شرط لازم و اساسی برای بهره‌مندی افراد از بسیاری دیگر از حقوق و آزادیهای حمایت شده تحت عهدنامه اروپایی تلقی می‌کند و آن را با اعمال ماده ۶ همین عهدنامه یعنی اصل دادرسی منصفانه بسیار مرتبط می‌داند و نیز آزادی مطبوعات و آزادی بیان را در قالب هنر و آثار هنری را مشمول اعمال ماده ۱۰ می‌نماید.

الف) علنی بودن محاکم رسیدگی‌کننده به جرائم مطبوعاتی و جرایم مربوط به آزادی بیان.
ب) منصفانه بودن محاکم رسیدگی‌کننده به جرایم مطبوعاتی و جرایم مربوط به آزادی بیان.
ج) منصفانه بودن جریان دادرسی و بی طرفی قضات و استقلال دستگاه قضائی.
اعمال موارد فوق مورد تاکید دادگاه اروپایی حقوق بشر قرار گرفته است. همچنین اعمال این حق، با ماده ۹ عهدنامه (حق آزادی مذهب و عقیده) و ماده ۵ کنوانسیون (بازداشت موقت) مرتبط دانسته شده است. بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه اروپایی حقوق بشر محدودیت‌هایی را بیان می‌کند به نظر می‌رسد آزادی بیان را بسیار محدودتر کرده است. از طرفی دادگاه اروپایی حقوق بشر مکررا بر نقش سیاسی و اجتماعی حقوق موجود در ماده ۱۰ عهدنامه تاکید داشته و آنها را بنیادهای یک جامعه دموکراتیک و کثرت‌گرا می‌داند. بر اساس صلاحیت قضایی که ارگانهای عهدنامه اروپایی دارند هر یک از محدودیت‌های مذکور در بند ۲ نه تنها قانونی است بلکه به جهت نیاز اجتماعی را تامین می‌کند به لحاظ تناسب، ضرورت نیز دارد. ضرورتا مستلزم یک جامعه دموکراتیک قابل ذکر است که امروزه دادگاه اروپایی حقوق بشر به شکایات رسانه‌ای در حوزه‌های مختلف رسیدگی می‌نماید و رای صادر می‌کند.

۳-۱-۲. وظایف و تعهدات مندرج در ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا

عهدنامه حقوق بشر اروپا طیف وسیعی از آزادیهای فردی را به رسمیت شناخته است. یکی از مهمترین آزادیهای مندرج در عهدنامه حق آزادی بیان می‌باشد. حق آزادی بیان یکی از مهمترین و بنیادی‌ترین حقوق بشر و در زمره حقوق مدنی و سیاسی و به اصطلاح نسل اول حقوق بشر که در ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا مورد تاکید و تصریح قرار گرفته است. به موجب این عهدنامه، هر فردی حق دارد با استفاده از ابزارهای موجود، اطلاعات را از هر گونه رسانه خارجی که تاسیس و رسمیت قانونی دارد دریافت نماید. بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه اروپایی حقوق بشر محدودیت‌هایی را بیان می‌کند هر یک از محدودیت‌های مذکور در بند ۲ نه تنها قانونی است بلکه به جهت

اینکه نیاز اجتماعی را تامین می‌کند به لحاظ تناسب، ضرورت نیز دارد. ضرورتا مستلزم یک جامعه دموکراتیک قابل ذکر است که امروزه دادگاه اروپایی حقوق بشر به شکایات رسانه‌ای در حوزه‌های مختلف رسیدگی می‌نماید و رای صادر می‌کند.

۳-۱-۲-۱. سخنان حمایت نشده

به استناد بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا تشویق به اعمال خشونت، استفاده از کلمات و سخنان مستقیم و عامدانه جهت اعمال خشونت، جایی که احتمال قوی در وقوع خشونت باشد توسط عهدنامه منع شده است. بنابراین سخن یک شخص می‌تواند محدود شود

الف) اگر قصد آن دامن زدن به عمل خلاف قانون یا تولید چنین عملی باشد.

ب) احتمال دامن زدن به چنین اعمالی درباره آن برود.

ج) احتمال نزدیک بودن چنین اعمالی در میان باشد.

این شروط بسیار دشوار است که دادگاه‌ها به ندرت حصول آن را تاکید کرده اند. دفاع کلی از خشونت، مانند نوشتن تارنما مبنی بر اینکه تنها یک انقلاب خشونت آمیز مسائل جامعه را سر و سامان می‌دهد به عنوان دامن زدن به خشونت قریب الوقوع شناخته نمی‌شود. برای مثال اگر سخنگویی از یک گروه یا قومی، یک جمع خشمگین را دعوت کند تا بی درنگ و به صورت فیزیکی، شخصی از یک گروه یا قومی دیگر را برای اثبات برتری گروه خود، مورد حمله قرار دهد و کسی از همان گروه بلافاصله به شخصی از گروه دیگر حمله کند سخن بیان شده با هدف دامن زدن به خشونت قریب الوقوع بوده و احتمال آن می‌رود که چنان خشونتی به وقوع بپیوندد.

۳-۲-۱-۲. سخنان نفرت‌انگیز و نژادپرستانه

سخنان نفرت‌انگیز و نژادپرستانه نیز توسط بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا منع شده است. دولت‌ها باید افکار مبتنی بر تفوق یا تنفر نژادی، تحریک به تبعیض نژادی، اعمال زور یا تحریک به زور علیه هر نژاد را قانونا جرم بدانند. از آنجائیکه تبعیض نژادی بعضا به نسل‌کشی و سایر تخلفات منجر می‌شود چنین مقرره‌ای می‌تواند به گونه‌ای پیشگیرانه و مقابله با تحریک سخنان نفرت‌انگیز و نژاد پرستانه باشد.

سخن نفرت‌انگیز به‌طور کلی به عنوان سخنی تعریف می‌شود که شخص یا گروهی را

بر مبنای نژاد، قومیت، جنسیت، دین، گرایش جنسی یا معلولیت، در معرض بدگویی قرار دهند. با این همه شخصی که هدف از آن تحریک به خشونت یا تهدید قریب الوقوع علیه افراد باشد به شرحی که در بالا آمده ممکن است با محدودیت مواجه گردد. موثرترین سلاح در مبارزه با سخن نفرت آمیز، نه سرکوبی بلکه عرضه داشتن سخنان بردبارانه، سرشار از حقیقت هوشمندانه در برابر آن است. ممنوع ساختن سخن ناروا و اهانت آمیز ممکن است نتیجه مطلوب به بار نیآورد و به منزله تبلیغی برای سخن اهانت آمیز باشد.

۲-۳. محدودیت‌های اعمال حق آزادی بیان

نظام محدودیت‌های اعمال حق آزادی بیان در پاراگراف بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه اعلام می‌کند، اعمال این آزادی‌ها، مسئولیت‌ها و تعهداتی را در بر دارد [۱۰] شرایط، محدودیت‌ها یا مجازاتها توسط قانون توصیف شده و در یک جامعه دموکراتیک ضروری می‌باشد که در جهت منافع و امنیت ملی، یکپارچگی سرزمینی، بهداشت عمومی، جهت جلوگیری از بی‌نظمی و یا جرم، برای حمایت از سلامت و اخلاق، جهت حمایت از حیثیت یا حقوق سایرین، برای جلوگیری از فاش کردن اطلاعات دریافت شده به صورت محرمانه و حفظ بی‌طرفی قوه قضائیه. بنابراین با توجه به آنچه که بیان شد، اخلاق حسنه، امنیت ملی، منفعت عمومی، نظم عمومی، حقوق و حیثیت دیگران و حمایت از سلامت کودکان مهمترین محدودیت‌های آزادی بیان در عهدنامه حقوق بشر اروپا می‌باشد. لازم به ذکر است مواردی که به آن اشاره شد صرفاً در وضعیت عادی می‌باشد و در قسمت بعدی به بررسی وضعیت اضطراری می‌پردازیم تا حق آزادی رسانه را از این رویکرد بررسی کنیم تا ببینیم تا چه حد رسانه در وضعیت اضطراری آزادی عمل دارد.

۴. وضعیت اضطراری در عهدنامه حقوق بشر اروپا

مفهوم وضعیت اضطراری، شاخص‌ها و مولفه‌های آن طبق کنوانسیون بین‌المللی در بخش چارچوب نظری مورد بررسی قرار گرفت در این بخش به شرایط اضطراری در عهدنامه حقوق بشر اروپا می‌پردازیم. در تفسیر بندیک ماده ۱۵ عهدنامه حقوق بشر اروپایی، در اولین گام در وضعیت عادی دول عضو این مسئولیت را دارند که حیات ملت را حفظ کنند مگر اینکه حیات ملت در وضعیت اضطراری مورد تهدید واقع شده باشد در این صورت دولتها باید تمام سعی و تلاش خود را برای از بین بردن وضعیت

اضطراری انجام بدهند. (ECHR, 18 Jan 1978, Para 207) به علاوه دولتها در وضعیت اضطراری از یک قدرت نامحدودی برخوردار نیستند. به استناد ماده مذکور دولتها این حق را دارند که در وضعیت اضطراری بعضی از حقوق بشر را معلق نمایند. هدف نهایی تعلیق تحت قوانین بین‌المللی آن است که دولتها در پی برگشت به حالت عادی باشند، بازگشت به نظم اساسی که حقوق بشر در آن تضمین شده است. بر اساس کنوانسیون حقوق بشر اروپا، تعلیق در وضعیت اضطراری چنین توجیه می‌شود که وضعیت کاملاً جدی باشد به طوریکه زندگی، استقلال و امنیت ملت را تهدید کند به نظر می‌رسد این شامل شورش‌های کوچک نمی‌شود. قانون داخلی نیز باید موارد وضعیت اضطراری را به صورت شفاف مشخص و معین نماید. نکته‌ای که باید به آن اشاره کرد این است که تعلیق بعضی از حقوق بشر نباید بر حقوق ذاتی آنها تأثیر بگذارد این حقوق به صورت ذاتی و از بدو تولد متعلق به انسانها می‌باشد تعلیق‌ها به صورت موقت و به صورت قانونی از اجرای کامل یا بخشی از آنها جلوگیری می‌کند. بنابراین یک حق مطلق هیچگاه نمی‌تواند، حتی قابل تعلیق باشد، بلکه همواره چنین حقی در زمره حقوق مقید محسوب می‌شود البته باید به این نکته توجه داشت که، در واقع آنچه قابلیت تعلیق دارد، اجرای حق و یا تعهدات حقوق بشری دولت است. به نظر کمیسیون حقوق بشر اروپا خطر عمومی موردنظر ماده ۱۵، باید حاوی چهار مشخصه باشد که ماتحت عنوان معیارهای چهارگانه از آنها سخن می‌گوییم: الف) واقعه قریب الوقوع باشد. ب) استثنایی باشد. ج) آثاری بر روی کلمات داشته باشد. د) تهدیدی علیه حیات سازمان یافته جامعه محسوب گردد. بنابراین هرگاه یک خطر عمومی استثنایی، موجودیت ملت را تهدید کند، به میزان یکه وضعیت اکید اقتضا کند، پاره‌ای از تعهدات خود به موجب این معاهده رابه حالت تعلیق درآورند بنابراین برای درک بیشتر این وضعیت در بخش بعدی به بررسی پرونده‌های مرتبط با حق آزادی بیان و رسانه به خصوص در ترکیه که خیلی جدیدتر از سایر دولتها می‌باشد، می‌پردازیم.

۵. جدول دعاوی مطرح شده در دادگاه اروپایی حقوق بشر

جدول دعاوی حقوقی مطرح شده در دادگاه اروپایی حقوق بشر از تاریخ ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۲ در زمینه نقض حق آزادی بیان (ماده ۱۰ کنوانسیون حقوق بشر اروپا) به تفکیک سال بدین شرح می‌باشد. (European Court of Human Rights, Judgments and decisions 2007- 2012)

ردیف	طرفین دعوی	تاریخ	شماره پرونده	نتیجه رای دادگاه
۱	فلوگر و سایرین علیه نروژ (Floger and others v. Norway)	۲۰۰۷/۶/۲۹	۱۵۴۷۲/۰۲	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۲	لیندون، اوچاکوسکی، لارنس و جولای علیه دولت فرانسه (Lindon, Otchakovsky, Laurens and July v. France)	۲۰۰۷/۸/۲۰	۲۱۲۷۹/۰۲ ۳۶۴۴۸/۰۲	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۳	استول علیه دولت سوئیس (Stoll v. Switzerland)	۲۰۰۷/۱۲/۱۰	۶۹۶۹۸/۰۱	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۴	گوجا علیه مولداوی (Guja v. Moldova)	۲۰۰۸/۲/۱۲	۱۴۲۷۷/۰۴	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۵	کواچ علیه اکرین (Kovach v. Ukraïn)	۲۰۰۸/۲/۷	۳۹۴۲۴/۰۲	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۶	حزب کارگر گرجستان علیه گرجستان (The Georgian Labor Party v. Georgia)	۲۰۰۸/۷/۸	۹۱۰۳/۰۴	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۷	تی وی اس و روگاند پانسجواپنارتی علیه نروژ (TV Vest As and Rogaland Panesjoinsparti v. Norway)	۲۰۰۸/۱۲/۱۱	۲۱۱۳۲/۰۵	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۸	واجنای علیه مجارستان (Vajnai v. Hungary)	۲۰۰۸/۷/۸	۳۳۶۲۹/۰۶	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۹	یوماک و ساداک علیه ترکیه (Yumak and Sadak v. Turkey)	۲۰۰۸/۷/۸	۱۰۲۲۶/۰۳	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۱۰	مانول و سایرین علیه مولداوی (Manole and others v. Moldova)	۲۰۰۹/۹/۱۷	۱۳۹۳۶/۰۲	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۱۱	ورین گگن تیرفابریکن شوایز علیه سوئیس (Verein Gegen Tierfabriken Schweiz v. Switzerland)	۲۰۰۹/۶/۳۰	۳۲۷۷۲/۰۲	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۱۲	گروسارو علیه رومانی (Grosaru v. Romania)	۲۰۱۰/۳/۲	۷۸۰۳۹/۰۱	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.
۱۳	هیئت تحریریه پراوی دلو و شتکل علیه اکرین	۲۰۱۱/۵/۵	۳۳۰۱۴/۰۵	نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.

			(Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine)	
نقض آزادی بیان صورت گرفته است.	۲۸۲۷۴/۰۸	۲۰۱۱/۷/۲۱	هاینیش علیه آلمان (Heinisch v. Germany)	۱۴
نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.	۲۸۹۵۵/۰۶ ۲۸۹۵۷/۰۶ ۲۸۹۵۹/۰۶ ۲۸۹۶۴/۰۶	۲۰۱۱/۱/۱۲	پالومو سانچز و سایرین علیه اسپانیا	۱۵
نقض آزادی بیان صورت گرفته است.	۵۰۰۸۴/۰۶	۲۰۱۱/۳/۲۹	آر تی بی اف علیه بلژیک (R. T. B. F. v. Belgium)	۱۶
نقض آزادی بیان صورت گرفته است.	۳۱۱۱/۱۰	۲۰۱۲/۱۲/۱۸	احمد یلدریم علیه ترکیه (Ahmet Yildirim v. Turkey)	۱۷
نقض آزادی بیان صورت گرفته است.	۳۸۴۳۳/۰۹	۲۰۱۲/۶/۷	سنتر و اروپا ۷ اس آر ال و دی استفانو علیه ایتالیا (Centro Europa 7 S. R. L. and Di Stefano v. Italy)	۱۸
نقض آزادی بیان صورت گرفته است.	۲۰۶۴۱/۰۵	۲۰۱۲/۹/۲۵	اگیتیم و بلیم امکسیرلی سندیکاسو علیه ترکیه (Egitim Ve Bilim Emekcileri Sendikasi v. Tuvkey)	۱۹
نقض آزادی بیان صورت نگرفته است.	۱۶۳۵۴/۰۶	۲۰۱۲/۷/۱۳	مومنت راییان سوئیس علیه سوئیس (Mouvement Raelien Suisse v. Switzerland)	۲۰

۶. بررسی پرونده‌های مرتبط با حق آزادی بیان تحت عهدنامه اروپایی

با توجه به حوادث تروریستی بعد از ۱۱ سپتامبر، دولت‌ها سعی دارند شرایط خود را در وضعیت اضطراری قرار داده و تعدادی از حق‌های حقوق بشر از جمله حق آزادی رسانه و بیان را محدود نمایند تا بتوانند کنترل بیشتری در قلمرو تحت حاکمیت خود داشته باشند در این بخش به عملکرد تعدادی از کشورها در برابر حق آزادی بیان می‌پردازیم.

۱-۶. انگلستان

پرونده نوروود علیه انگلستان (Norwood v. The U. K, 16 Nov. 2004) در ۱۶ نوامبر ۲۰۰۴ مورد رسیدگی قضایی قرار گرفت (ECHR, 2004)، خواهان در یکی از

پنجره‌های خانه اش عکس بزرگی که توسط حزب ملی بریتانیا تهیه شده بود را به نمایش گذاشته بود. خواهان عضو حزب ملی بریتانیا بود و در آن عکس بزرگ برج‌های دو قلو در شعله‌های آتش را نشان می‌داد. در آن عکس جمله‌ای با این کلمات نوشته شده بود. "اسلام را از بریتانیا محو کنید - از مردم بریتانیا حمایت و حفاظت کنید." سرانجام نامبرده محکوم به دشمنی شدید با یک گروه مذهبی شد. خواهان استدلال نمود که حق آزادی بیان ایشان نقض شده است. دادگاه اعلام نمود که درخواست شما غیر قابل پذیرش می‌باشد زیرا مطابقت با اصول عقلانی ندارد. در کل حمله شدید علیه یک گروه مذهبی خاص و مرتبط کردن آن به گروه به عمل خطرناک تروریستی با ارزش‌ها و هنجارهای تضمین شده توسط عهدنامه حقوق بشر اروپا مطابقت ندارد که به طور قابل ملاحظه‌ای می‌توان از صلح اجتماعی و عدم تبعیض نام برد.

بنابراین دادگاه حقوق بشر اروپا طی حکمی اعلام نمود که نمایش عکس در پنجره منزلش مصداق عملی در چارچوب مفهوم ماده ۱۷ (منع سوء استفاده از حقوق) عهدنامه حقوق بشر اروپا می‌باشد^۵ پس خواهان مدعی نقض ماده ۱۰ (آزادی بیان) عهدنامه نمی‌تواند باشد.^۶

به نظر می‌رسد خواهان با توجه به محدودیت‌های مندرج در بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه اروپایی و با نمایش آن عکس قصد خدشه وارد کردن به اعتبار و حیثیت دین اسلام و مسلمانان بوده است که صراحتاً مصداق سخنان نفرت انگیز و نژاد پرستانه می‌باشد نامبرده با تروریسم نشان دادن این دین قصد تخریب و بی اعتبار کردن اسلام و مسلمانان را داشته است و پیروان آن دین را در معرض بدگویی قرار داده است که نه تنها نقض حق آزادی بیان نمی‌باشد بلکه ایشان به تمام مسلمانان جهان اتهام و افتراء تروریستی وارد کرده است که می‌بایست در دادگاه‌های صالح محاکمه می‌شد زیرا نامبرده بدون توجه به اصل کرامت و برابری انسانها صرفاً با استناد به عقیده و مذهب افراد به آنها اتهام وارد کرده پس باید مسئولیت آثار منفی آن را متحمل و به مجازات می‌رسید.

۶-۲. فرانسه

در پرونده لروی علیه دولت فرانسه که در تاریخ دوم اکتبر ۲۰۰۸ مورد رسیدگی قضایی قرار گرفت. (Leroy v. France, 2th October 2008) خواهان که یک کاریکاتوریست می‌باشد بابت محکومیتش در پی انتشار نقاشی در هفته نامه باسک در ۱۳ سپتامبر

۲۰۰۱، که نشان دهنده حمله به برج‌های دو قلوی مرکز تجارت جهانی که عنوان " ما همه آرزویش را داشتیم. . . . هماس آن را انجام داد. " در آن درج شده بود، خواهان بیان نمود که از حق آزادی بیانش نقض شده است.

دادگاه طی حکمی اعلام نمود که نقض ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا نسبت به محکومیت خواهان در ارتباط با چاپ نقاشی با عنوان مندرج در آن رخ نداده است. در ادامه حکم اعلام می‌دارد مخصوصاً به نظر می‌رسد نقاشی محدود به انتقاد از امپریالیسم آمریکا نمی‌باشد بلکه از ویرانی و خشونت دوم حمایت و تشویق می‌کند. (ECHR, 2008) با توجه به موضوع فوق‌الذکر دادگاه مبنایش را بر این گذاشت که نقاشی کشیده شده به دنبال خشونت و ویرانی می‌باشد و اعلام نمود که خواهان حمایت اخلاق خود را مرتکبین حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ اعلام نموده است. به علاوه اعلام کردن چنین پیام‌هایی در یک منطقه حساس سیاسی، به خصوص منطقه باسک، قابل چشم پوشی نیست. دادگاه اعلام نمود که نقاشی واکنش عمومی را تحریک کرده است و این پتانسیل را در جهت تحریک اعمال خشونت را داشته است و دلیلی قانع کننده در جهت برهم زدن نظم عمومی در منطقه می‌باشد.

به نظر می‌رسد با توجه به زبان انتخاب شده (نقاشی) خواهان اعمال خشونت علیه هزاران شهروند و مخدوش کردن کرامت انسانی قربانیان را تأیید و تصدیق نموده است. ضمناً باید به این نکته نیز توجه داشت که نقاشی یک توجه خاص در چگونگی و شرایط موضوع نشان می‌دهد که خواهان باید آن را درک می‌کرد در ضمن رای دادگاه در مورد پیش بینی بروز ویرانی و حمایت از خشونت دوم با استناد به سخنان حمایت نشده و تشویق و تحریک به اعمال خشونت و احتمال دامن زدن به چنین اعمالی صحیح می‌باشد ولی در رای صادره به صورت ضمنی وضعیت اضطراری و تهدید علیه حیات ملت را پیش بینی می‌کند که به نظر می‌رسد دادگاه اروپایی در ارائه نظرش یک مقداری افراط نموده است.

۳-۶. ترکیه

در زمان کودتای ۱۴ جولای ۲۰۱۶ ترکیه شاهد بازداشت و دستگیری خبرنگاران طبق قوانین ضد تروریسم ترکیه و احکام وضعیت اضطراری آنان بودیم. دولت ترکیه صرفاً خبرنگاران و اصحاب رسانه را به صرف داشتن اعمال حق آزادی بیان مورد تعقیب قضایی، دستگیری و بازداشت قرار داد. (ECHR, 2016) این عمل ترکیه باعث محکومیت آن کشور در جامعه بین‌المللی و باعث عدم کفایت مراجع قضائی آن کشور در رابطه با حفظ و تضمین حق آزادی بیان شد که به شرح ذیل بررسی شده است.

۶-۳-۱. نقض آزادی رسانه در ترکیه از منظر گزارشگر سازمان ملل متحد

در نوامبر ۲۰۱۶، گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد یک دیدار رسمی از کشور ترکیه داشت. در سال ۲۰۱۷ گزارشگر ویژه چندین ابلاغ به مسئولین ترکیه بابت نقض حق آزادی بیان در حوزه پرونده شخصی، قانونگذاری و سیاست ارائه نمود. از سال ۲۰۱۵، گزارشگر ویژه مستمرا نگرانی‌های خود را در مورد بازداشت، تعقیب قضایی و زندانی کردن خبرنگاران، اعمال کنترل بر شرکت‌های رسانه‌ای، بازداشت دانشگاهیان، مسئولین دولتی و اعضاء دستگاه قضائی دولت ترکیه اعلام کرد که برای توضیحات بیشتر می‌توان به منبع اینترنتی ذیل مراجعه کرد.^۷ گزارشگر ویژه طی گزارشی به شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد از بازدید خود از کشور ترکیه موارد ذیل را اعلام نمود:

قوانین، سیاست‌های سانسور و جرم‌انگاری در جهت سرکوب آزادی عقیده و بیان که از بنیادی‌ترین اصول دموکراسی می‌باشد. دولت ترکیه با اعمال فشار و به استناد حفظ امنیت عمومی و ملی محدودیت‌هایی را بر رسانه، اعمال نمود. دولت ترکیه با فشرده سازی جامعه مدنی منجر به تحدید و خدشه بر اصول دموکراتیک در جامعه ترکیه شده است. لازم به ذکر است در شش هفته اول به استناد اعلام وضعیت اضطراری دولت ترکیه یکصد شرکت رسانه‌ای را بسته و حدود ده هزار خبرنگار و اصحاب رسانه را اخراج و بیش از ۱۵۰ خبرنگار را بازداشت نمود و کارت و مجوزهای مطبوعاتی حداقل ۷۷۸ روزنامه نگار را لغو نمود.^۸ به علاوه رسیدگی قضایی اعمال دولت ترکیه به صورت قابل ملاحظه‌ای محدود شده بود. اگر چه ماده ۱۹ آئین دادرسی کیفری بین‌الملل دسترسی به مکانیسم مستقلی که اشخاص اجازه داشته باشند تا با اعمال محدودیت‌هایی در حوزه آزادی بیان مبارزه کنند را لازم می‌داند ولی به نظر می‌رسد دستگاه قضائی ترکیه در دسترس اشخاصی که تحت قوانین ضد تروریسم و وضعیت اضطراری قرار گرفته اند نمی‌باشد. (Special Rapporteurs Turkey Report, Supra Note 5, at 66 برای مثال، دادگاه قانون اساسی ترکیه (Constitutional Court of Turkey) در تاریخ ۱۲ اکتبر ۲۰۱۶ قاعده‌ای را صادر کرد که دیگر احکام اضطراری مورد بررسی قضایی قرار نمی‌گیرد. (همان ماده ۲۹) به علاوه دستگاه قضائی تحت نفوذ قوه مجریه ترکیه قرار دارد. (همان ماده ۷) در پنج ماهه اول بعد از کودتا، ۳۶۲۶ قاضی و دادستان تحت احکام وضعیت اضطراری عزل شدند. (همان ماده ۸۴) گزارشگر ویژه یکسری از پیشنهادات را به دولت ترکیه اعلام نمود که بدین شرح می‌باشد:

الف) دولت خیلی سریع باید قوانین وضعیت اضطراری و ضد تروریسم را بررسی کند.
 ب) اطمینان حاصل کند که اقدامات ضد تروریسم با بند ۳ ماده ۱۹ آئین دادرسی کیفری بین‌المللی سازگار است.

در پاسخ به بدتر شدن موقعیت حقوق بشر در ترکیه، مجلس شورای اروپا در آپریل ۲۰۱۷ رای به بازرسی عملکرد دولت ترکیه در احترام به حقوق بشر، دموکراسی و حاکمیت قانون داد که برای توضیحات بیشتر می‌توان به منبع اینترنتی ذیل مراجعه کرد.^۹ ماده ۱۹ آئین دادرسی کیفری بین‌المللی شرایط محدودیت بر روی حق آزادی بیان بدین صورت اعلام می‌کنند: الف) توسط قانون تجویز شده باشد. ب) به دنبال هدفی مشروع و قانونی باشد. ج) ضروری و متناسب جهت اتمام هدفی که به دنبالش است، باشد. (Siracusa Principles, 1985) محدودیتی که توسط قانون تجویز و ایجاد شده نباید بی حد و حصر باشد بلکه باید چارچوب آن مشخص باشد و مواردی که مطابق قانون بر آزادی بیان محدودیت ایجاد شده باید به صورت صریح و شفاف مشخص شده باشد. (UNHR General Comment No. 34, 29 July 2011) ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا شبیه همان قوانین و مقررات را دارد و همان اهداف را دنبال می‌کند. (ECHR, 25 June 2013) طبق ماده ۱۰ عهدنامه محدودیت باید توسط قانون تجویز شده باشد.^{۱۰} اگر محدودیت‌های قانونی بر روی حق آزادی بیان بسیار وسیع و مبهم باشد باعث ایجاد یک اثر سرد میان اشخاص جامعه می‌شود و باعث ایجاد ترس میان افراد در ابراز حق بیان می‌شود بنابراین محدودیت‌هایی که توسط قانون تجویز شده باعث جلوگیری از اختیار مطلق و بی حد و حصر دولت در اعمال محدودیت در حق آزادی بیان می‌باشد. قاعدتا حق آزادی بیان بدون محدودیت نمی‌تواند باشد ولی عقاید به هر عنوانی قابل تحدید نیست. کمیسیون حقوق بشر اروپا همانند آئین دادرسی کیفری بین‌المللی جهت اعمال حق آزادی بیان تشریفات، محدودیت‌ها همچون الف) توسط قانون تجویز شود ب) لازم و ضروری در یک جامعه دموکراتیک در جهت حفظ منافع ملی، یکپارچگی سرزمینی و یا امنیت ملی، جهت جلوگیری از بی نظمی و جرم برای حمایت از بهداشت یا اخلاق، جهت حمایت و حفاظت از آبرو و حقوق دیگران، جهت جلوگیری از فاش نمودن اطلاعات سری و محرمانه و یا برای حفظ اقتدار و بی طرفی دستگاه قضائی باشد. (ECHR, Article 10)

اصل توسط قانون تجویز شود، هم در ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا و ماده ۱۹ آئین دادرسی کیفری بین‌المللی ذکر شده است ولی دارای دو الزام می‌باشد که توسط

دادگاه کیفری بین‌المللی روشن شده است. اول از همه اینکه، قانون باید به اندازه کافی در دسترس باشد بدین معنی که شهروندان باید قادر باشند که موضوعاتی که در جامعه رخ می‌دهد را به قانون درست و مطلوب ارجاع داده و بتوانند اجرا و بکار ببندند. دوماً، هنجار نمی‌تواند به عنوان قانون ملاحظه شود مگر اینکه با دقت کافی تنظیم شود تا شهروندان بتوانند در رفتارشان بکار گیرند.

۶-۳-۲. اعمال قانونی یا غیر قانونی محدودیت‌ها توسط دولت ترکیه

دادگاه استلال می‌کند محدودیت‌ها باید بر مبنای قانون داخلی و ضمانت‌های مناسب در مقابل کاربرد خودسرانه و سوء استفاده فراهم کند. همچنین آن اشاره به کیفیت قانون مورد بحث که نیازمند دسترسی اشخاص به آن بطوریکه قادر به پیش بینی عواقب اعمالشان باشند و می‌بایستی به اندازه کافی و دقیق و صریح باشد. قوانین داخلی محدود به قوانین منتشر شده و یا نظرات قضائی نمی‌باشد. مفهوم قانون شامل تمام قوانین مکتوب می‌باشد از جمله مقررات پائین‌تر قوانین موضوعه که توسط آراء و تصمیمات دادگاه تفسیر می‌شود. (General Commentment 34, Supra note 38, 73)

برای اینکه یک هنجار یا رفتار به عنوان یک قانون شناخته شود باید با دقت کافی تنظیم شود تا یک شخص بتواند رفتارش را مطابق با آن تنظیم نماید و باید در دسترس عموم قرار گیرد. (General Commentment 34, Supra note 38, 25)

محدودیت‌ها نباید به صورت مطلق از طریق عرف، مذهب و سنت تعریف شوند. (General Commentment 34, Supra note 38, 24)

مداخلات خودسرانه مقامات دولتی با حقوقی که توسط کنوانسیون تضمین شده را برداشته باشد. (ECHR, 11 Oct, 2007) همانطور که دادگاه اعلام می‌کند که اختیار قانونی که به قوه مجریه اعطاء شده نباید بی حد و مرز باشد (همان) حتی اگر جمله بندی کلمات و عبارات و تفسیر محدودیت به اندازه کافی در دسترس، ملموس و دقیق باشد، اگر دولت محدودیت را به صورت خودسرانه اعمال و بکار برد این امکان وجود دارد که محدودیت فاقد الزام تجویز شده توسط قانون باشد.^{۱۱} علاوه بر این، برای اینکه اعمال محدودیت به صورت قانونی باشد، قانون داخلی باید ضمانت‌های کافی و موثر در برابر سوء استفاده که در مواردی خاص شامل آئین دادرسی و بررسی موثر توسط دادگاهها می‌باشد، لحاظ و در برداشته باشد.^{۱۲}

در مقابل، دولت ترکیه نظارت قضایی و حاکمیت قانون را در سرکوب روزنامه نگاران

نادیده گرفته است. برای مثال در پرونده آلتان و سایرین علیه ترکیه، ناظرین بین‌المللی در محاکمه حضور داشته و به موضوع رسیدگی می‌کردند به این نتیجه رسیدند که قضات یک محاکمه نمایشی را اجراء می‌کردند و صرفاً جهت سرکوب آزادی بیان در ترکیه و تضمین امنیت روزنامه نگاران در انجام فعالیت‌های روزنامه نگاری مجوز خبرنگاری آنان را لغو می‌کردند که برای توضیحات بیشتر می‌توانید به آدرس اینترنتی ذیل مراجعه نمائید.^{۱۳} ناظرین بین‌المللی خاطر نشان کردند که از جمله اتهامات کیفری و جنایی در پرونده‌های قضایی فوق‌العاده مبهم و شواهد ارائه شده در دادگاه در حمایت از اتهامات کیفری و جنایی علیه متهمان بود. (همان، ۷۸-۶۸) در حقیقت اقامه دعوی دولت علیه متهمان در ارتباط با کودتا دارای شواهد و ادله کافی علیه افراد متهم نبود. (همان) در مثال دیگر، دولت، سه قاضی دادگاه عالی کیفری استانبول و دادستان را بعد از اینکه دادگاه رای به رهایی و آزادی روزنامه نگاران در بند داده بود از کار معلق نموده بود. قاضی جایگزین قبل از رهایی روزنامه نگاران رای به بازداشت دوباره آنها داد که برای توضیحات بیشتر می‌توانید به آدرس اینترنتی ذیل مراجعه نمائید.^{۱۴} در نهایت گزارشگر ویژه خیلی نگران اعمال خودسرانه قوانین ضد تروریسم ترکیه و احکام وضعیت اضطراری جهت ساکت کردن صداهای انتقادی و آزادی بیان می‌باشد قوانین ضد تروریسم ترکیه و احکام وضعیت اضطراری اختیار وسیعی به قوه مجریه اعطاء کرده است که دارای حداقل نظارت قضایی می‌باشد. گزارشگر ویژه سازمان ملل صراحتاً این نگرانی را ابراز می‌کند که دولت ترکیه با کودتای مورد نظر به عنوان فرصتی جهت تمیز کردن و از بین بردن جامعه صدای مخالف ترکیه استفاده می‌کند.

(Special Rapporteur Turkey Report, Supra note 5, 29)

۷. نتیجه گیری

با توجه به آراء صادره توسط دادگاه حقوق بشر اروپا در پرونده‌های نوروود علیه انگلستان در ۱۶ دسامبر ۲۰۰۴ و پرونده لروی علیه دولت فرانسه در دوم اکتبر سال ۲۰۰۸ با استناد به بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه حقوق بشر اروپا به موارد مندرج در بند مذکور از جمله حفاظت از سلامتی و اخلاقیات مردم، حمایت از آبرو یا حقوق سایرین، حفظ منافع ملی، تمامیت ارضی یا ایمنی عمومی جهت ممانعت از ایجاد هرج و مرج یا ارتکاب جرم اشاره نموده و آراء را به نفع دولت فرانسه و دولت انگلستان صادر و صراحتاً اعلام نمود که در رابطه با خواهان‌ها هیچگونه نقضی در حق آزادی

بیان رخ نداده است در ضمن در مورد آزادی بیان و رسانه در وضعیت اضطراری در کشور ترکیه، دولت ترکیه در جهت حفظ حق آزادی بیان و رسانه و اعمال محدودیت بر آن حق می‌بایستی به ماده ۱۰ کنواسیون حقوق بشر اروپا، بند ۳ ماده ۱۹ آئین دادرسی کیفری بین‌المللی علی‌الخصوص چارچوب قانونی اعمال محدودیت بر حق آزادی بیان در یک جامعه دموکراتیک توجه داشته و از آنها تبعیت نماید.

حق آزادی بیان به عنوان یک حق انسانی اساسی و بنیادین و نشانه جامعه مدرن دموکراتیک می‌باشد. مطبوعات نیز نقش مهمی در یک جامعه دموکراتیک دارند و به عنوان هسته این حق شناخته می‌شوند. نقش حیاتی رسانه به مثابه نظارت عمومی در جهت حفظ منافع عمومی و مذاکرات عمومی در موضوعات سیاسی می‌باشد و کاری می‌کند که سیاستمداران نسبت به سئوالات مطروحه از طرف مردم پاسخگو باشند. حق آزادی بیان و رسانه رابطه مستقیم با حفظ امنیت، نظم و منفعت عمومی، حرمت و حیثیت دیگران حتی دستگیر شدگان و زندانیان قانونی دارد پس رسانه‌ها در ارائه اطلاعات باید به این موارد توجه زیادی داشته و دارای مسئولیت قانونی در این حوزه باشند. در ضمن یکی دیگر از این مصادیق در حوزه آزادی بیان، حق آزادی عقیده و به اشتراک گذاشتن این حقوق می‌باشد پس شخص را نمی‌توان به سبب عقیده‌ای که دارد محدود و یا مجازات نمود که این نقض فاحش اصل کرامت انسانی می‌باشد. رسانه‌ها به عنوان جزئی از جامعه مدنی و دموکراتیک که به عنوان رکن چهارم دموکراسی مطرح شده بنا به رسالتی که همان آگاه سازی جامعه و پاسخگو کردن مسئولان است باید به عنوان عامل بازدارنده از سوء استفاده دولت در اعمال وضعیت اضطراری جلوگیری نموده و آن را به سمع و نظر عموم مردم برسانند ولی در عین حال باید از قوانین حاکم و محدودیتها در شرایط عادی و غیر عادی نیز تبعیت نمایند و از انتشار اطلاعات و بیاناتی که باعث به خطر انداختن نظم عمومی، اخلاق و منافع عمومی و سایر موارد محدود کننده جلوگیری نمایند. ضمناً قوانین محدود کننده باید دقیق، صریح، شفاف باشد همانطور که در بند ۲ ماده ۱۰ عهدنامه اروپا نیز محدودیتها به صورت شفاف و غیر مبهم بیان شده است. محدودیت‌هایی که توسط نهادهای داوری و حقوقی داخلی در جهت نامناسب تفسیر شده ممکن است غیر قابل قبول پیش بینی و منجر به نقض ماده ۱۰ شود. در نتیجه، اگر تفسیر دادگاه از یک قانون خیلی موسع و مبهم باشد، باعث ایجاد یک تهدید مستمر به اعمال حق آزادی بیان می‌باشد.

پی‌نوشت

- 1 . First Preamble Paragraph of the Covenant, which is identical to that of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.
- 2 . <https://www.britannica.com/topic/Council-of-Europe>, last seen in 20 July 2019.
- ۳ . در سال ۱۹۵۹ دادگاه اروپایی حقوق بشر بر اساس کنوانسیون اروپایی حقوق بشر برای رسیدگی به شکایات علیه دولت‌های عضو در مورد نقض حقوق و آزادیهای مندرج در کنوانسیون، از جمله حق حیات، منع شکنجه، حق دسترسی به محاکمه عادلانه، آزادی بیان و آزادی اجتماعات، آزادی مذهب، آزادی عقیده، تجمعات مسالمت‌آمیز، اتحادیه کارگری، حق ازدواج و تشکیل خانواده، منع هرگونه تبعیض، احترام به حق مالکیت، حق آموزش و حق انتخابات آزاد تشکیل گردید. طبق ماده پانزدهم این پیمان، دولت‌های عضو اجازه می‌یابند تا در زمان جنگ یا وضعیت اضطراری، غیر از حقوق غیر قابل تعلیق بشر مانند حق حیات، عدم شکنجه، عدم بردگی و رفتارهای غیرانسانی بخش‌هایی از این پیمان را به حالت تعلیق درآورند. متعاقباً پروتکل‌های متعددی به کنوانسیون ضمیمه گردید و دامنه حقوق و آزادیهای حمایت شده را گسترش داد. این تحول تحولات دهه ۹۰ در اروپای شرقی به ویژه تجزیه اتحاد جماهیر شوروی و یوگسلاوی و عضویت کشورهای جدید منطقه به کنوانسیون، سبب افزایش شدید دعاوی ارائه شده به دادگاه گردید. با توجه به عدم توانائی ساختار قدیمی دادگاه در مقابله با حجم وسیع دعاوی، با تصویب پروتکل شماره ۱۱، تجدید نظر اساسی در ساختار و سیستم رسیدگی دادگاه به عمل آمد. با لازم الاجرا شدن این پروتکل در سال ۱۹۹۸ دادگاه جدیدی به صورت تمام وقت، با شعبه‌های متعدد، با داشتن صلاحیت اجباری، جایگزین دو نهاد قبلی یعنی دادگاه نیمه وقت و کمیسیون اروپایی حقوق بشر گردید. دادگاه حقوق بشر اروپا دارای بخش‌های قضایی و اداری متعددی است. دفتر دادگاه و دبیرخانه به امور اداری پرداخته و شعبه‌ها و نیز شعبه عالی در حکم نهاد اصلی قضایی به‌شمار می‌روند. صدور احکام بر عهده قاضی‌های انتخابی شورای عضو است. هر یک از کشورهای عضو یک قاضی را به دادگاه معرفی می‌کند. با این حال قاضی، نماینده کشور متبوع خود نیست و بایستی در قضاوت‌ها با بیطرفی و صادقانه به امور قضایی رسیدگی کند.
- 4 . The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the

reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

5. This provision is aimed at preventing persons from inferring from the convention any rights to engage in activities or perform acts aimed at the destruction of any of the rights and freedoms set forth in the convention.
- 6 . The Court declared the application inadmissible (incompatible *ratione materiae*).
- 7 See <http://Spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownLoadPublicCommunicationFile?gId=21249>. Last seen, 20 July 2019.
- 8 . See communication from the special rapporteur and other special procedure mandate – holders of 28 July 2016.
- 9 See http://assembly.Coe.int/nw/xml/news/news_view_en.asp?newsid=6603&lang=2&cat=8. Last seen, 20 July 2019.
- 10 . As reflected in this Court’s case-law, the phrase “as are prescribed by law” in Article 10 is interpreted consistently with the French phrase “*prévues par la loi*” (“in accordance with the law”) in Articles 8-11 of the ECHR. See, e.g., *Sunday Times v. United Kingdom* (No. 1), 26 Apr. 1979, no. 6538/74, § 48.
- 11 . See, e.g., *id.* §§ 49-53; see also Siracusa Principles, *supra* note 37, ¶ 16 (“Laws imposing limitations on the exercise of human rights shall not be arbitrary or unreasonable.”).
- 12 . See *GlasNadezhda Food*, *supra* note 49, § 46; see also Siracusa Principles, *supra* note 37, ¶ 18 (“Adequate safeguards and effective remedies shall be provided by law against illegal or abusive imposition or application of limitations on human rights.”).
- 13 . See <http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2017/09/Turkey-Report-June-2017.pdf>, ¶ 94. Last seen, 20 July 2019.
- 14 . See <https://expressioninterrupted.com/journalists-appear-before-court-for-second-hearing-in-terrorism-case>. Last seen, 20 July 2019.

منابع

انصاری، باقر (۱۳۸۶). *حقوق ارتباط جمعی*، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

انصاری، باقر (۱۳۹۷). حقوق رسانه، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

اونس تونی (۱۳۸۰). دموکراتیک سازی و حقوق بشر، دکتر حسین شریفی طرازکوهی، پرتال جامع علوم انسانی، راهبرد، شماره ۲۲.

ژان کازنو (۱۳۸۷). جامعه شناسی وسایل ارتباط جمعی، باقر ساروخانی، منوچهر محسنی، ناشر: اطلاعات.

قاری سید فاطمی، سید محمد (۱۳۸۹). حقوق بشر در جهان معاصر، چاپ دوم، تهران: انتشارات شهر دانش.

قلیجائی لیلا (۱۳۹۰). «بررسی نقش واقعه ۱۱ سپتامبر بر وضعیت امنیت و حقوق کشورهای در حال توسعه با تاکید بر خاورمیانه»، انتشارات جهاد دانشگاهی، شماره ۱۴.

کریستیانز، کلیفورد جی (۱۳۸۵). «فن آوری و نظریه سه وجهی رسانه»، (بازاندیشی درباره رسانه، دین و فرهنگ، استوارت ام. هوور، نات لاندبای)، تهران: انتشارات سروش.

معتمد نژاد، کاظم (۱۳۷۹). حقوق مطبوعات، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.

Douglas Griffin & Libby Morgan, Introduction to News Media Law and Policy in Jordan: "A primer compiled as a part of the Jordan Media Strengthening Program" (USAID & REX date unknown).

Evans Tony, Transformation of Democracy (ed. A. Mc Grew), Chapter 6, Democratization & Human Rights (Cambridge: Polity Press, (1999) PP, 122-124.

http://assembly.Coe.int/nw/xml/news/news_view_en.asp?newsid=6603&lang=2&cat=8.

<http://Spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=21249>.

<http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2017/09/Turkey-Report-June-2017.pdf>, ¶ 94.

<https://expressioninterrupted.com/journalists-appear-before-court-for-second-hearing-in-terrorism-case/>

<https://www.britannica.com/topic/Council-of-Europe>,

Laurent Pech, Balancing Freedom of the Press with Competing Rights and Interests: A Comparative Perspective, in Eoin O'Dell (ed), Freedom of Expression (Aldershot: Ashgate) (2004). Available at SSRN:<http://ssrn.com>.

P. Van Dijk and G. Van Hoof, Kluwar, Report of the committee of Ministers, in "Theory and Practice of the European Convention on Human Rights", 1990.

Philip Leach, Rights, Oxford University Press, 2005, Second Edition.

کنوانسیون‌های بین‌المللی حقوق بشر

- کنوانسیون بین‌المللی رفع هر نوع تبعیض نژادی
- کنوانسیون رفع هر گونه تبعیض علیه زنان
- کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان
- کنوانسیون جلوگیری از کشتار جمعی و مجازات آن
- اعلامیه جهانی حقوق بشر
- کنوانسیون مربوط به رضایت با ازدواج، حداقل سن برای ازدواج و ثبت ازدواج‌ها
- اعلامیه جهانی حقوق کودک
- اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه ۱۷۸۹
- پیمان نامه حقوق کودک
- پروتکل‌های اختیاری معاهده حقوق کودک
- کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های بیرحمانه، غیر انسانی یا تحقیر کننده
- میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی
- پروتکل اختیاری میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی
- دومین پروتکل اختیاری میثاق بین‌المللی حقوق سیاسی و مدنی
- پروتکل اختیاری حقوق کودک در مورد فروش کودکان، روسپیگری و هرزه نگاری کودک (پورنوگرافی)
- مقاله نامه اختیاری میثاق حقوق کودک در مورد شرکت کودکان در جنگ
- کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت
- اعلامیه درباره محو همه اشکال تعصب و تبعیض مبتنی بر دین یا اعتقاد
- اعلامیه حقوق افراد متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، مذهبی و زبانی
- اعلامیه کنفرانس بین‌المللی حقوق بشر تهران
- اعلامیه جهانی حقوق زبانی
- پروتکل اختیاری کنوانسیون حذف کلیه اشکال تبعیض علیه زنان
- کنوانسیون‌های منطقه‌ای حقوق بشر
- کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی ۱۹۵۰ معروف به کنوانسیون اروپایی حقوق بشر
- کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر ۱۹۶۹
- منشور آفریقایی حقوق بشر و ملت‌ها ۱۹۸۱
- منشور اجتماعی اروپا ۱۹۹۶
- اعلامیه‌ای درباره حقوق بشر در اسلام ۱۹۹۰ یا اعلامیه قاهره
- منشور عرب درباره حقوق بشر ۱۹۹۴
- اعلامیه آمریکایی حقوق و تکالیف بشر ۱۹۴۸

آراء دادگاه حقوق بشر اروپا

ECHR Press release No. 2/98, 6 March 1998, paragraphs 14-15.

ECHR, Turkey, They are application number: 13237/17, 13252/17, 72/17, 36493/17, 16538/17, 23199/17, 80/17, 1210/17, 25939/17, and 27684/17.

Eur. Court HR, Case of Ireland v. the United Kingdom, judgment of 18 January 1978, Series A, No. 25, PP. 78-79, Para. 207.

European Court of Human Rights, Second Section, Decision as to the admissibility of application no. 23131/03.

Glas Nadezhda Eood and Elenkov v. Bulgaria, 11 Oct. 2007, no. 14134/02, § 46.

Leroy v. France, 2th October 2008.

Norwood v. the U. K., 16 Nov. 2004.

Sunday Times v. United Kingdom (No. 1), 26 Apr. 1979, no. 6538/74, § 48.

Youth Initiative for Human Rights v. Serbia, 25 June 2013, no. 48135/06, § 13

یادداشتها

The Court held that there had been no violation of Article 10 (freedom of expression) of the convention in the respect of the applicant's convention for complicity in condoning terrorism, application no. 36109/03

U. N. Econ. and Soc. Council, Siracusa Principles on the Limitation and Derogation Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights, U. N. Doc. E/CN. 4/1985/4, Annex (1985) (“Siracusa Principles”); G. A. Res. 217 (III) A, Universal Declaration of Human Rights art. 12 (Dec. 10, 1948) (“Universal Declaration”); ICCPR, art. 19 (3).

UN Human Rights Committee General Comment No. 34, ¶ 25, U. N. Doc. CCPR/C/GC/34 (29 July 2011) (“General Comment 34”).